

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ број 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), член 21 став 1 и 2 и член 22 став 2 од Законот за средно образование („Службен весник на Република Македонија“ број 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15 и 98/15), министерот за образование и наука донесе наставна програма по **право во транспортот и осигурувањето - изборна за III година, сообраќајна струка** – образовен профил **техничар за логистика и осигурување**, за учениците во стручното образование.

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО

ПРАВО ВО ТРАНСПОРТОТ И ОСИГУРУВАЊЕТО

III година

СООБРАЌАЈНА СТРУКА
Техничар за логистика и осигурување

СКОПЈЕ, 2015 ГОДИНА

1. Идентификациски податоци

1.1. Назив на наставниот предмет: ПРАВО ВО ТРАНСПОРТОТ И ОСИГУРУВАЊЕТО

1.2. Образовен профил, струка и времетраење на образованието

1.2.1. Образовен профил: Техничар за логистика и осигурување

1.2.2. Струка: Сообраќајна

1.2.3. Времетраење на образованието: Четири години

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Предмет карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет: Трета година

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 (два) часа

1.5.2. Број на часови годишно: 72 (седумдесет и два) часа

1.6. Статус на наставниот предмет: Изборен предмет

2. Цели на наставниот предмет

По совладувањето на наставната програма по наставниот предмет *право во транспортот и осигурувањето* како изборен предмет, ученикот стекнува знаења, вештини и се оспособува:

- да ги истакнува правните аспекти на договорите;
- да ги наведува правата, должностите и одговорностите на комингентите, превозниците, шпедитерите и другите правни лица при извршување на транспортниот процес;
- да го опишува осигурувањето на патниците, багажот, стоката и превозните средства во патниот, железничкиот, водниот и воздушниот сообраќај;
- да стекнува навики за уредно, брзо и точно извршување на работата.

3. Потребни претходни нивоа на знаења

За успешно следење и совладување на содржините од овој наставен предмет, односно постигнување на поставените цели, потребни се предзнаења од предметите технологија на ракување и складирање на товарот, финансиско работење, осигурување и логистика од II година.

4. Образовен процес

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темат. целини и предметите
1	2	3	4	5
ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО ПАТНИОТ СООБРАЌАЈ	18	<p>Ученикот да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дефинира договор за превоз во патен сообраќај; – разликува видови договорни односи во патен сообраќај; – разликува договори за превоз на патници, багаж и стока во патен сообраќај; – набројува должности, права и одговорности на корисникот, начателот на превозот и превозникот; – открива застарување на побарувањата при превоз со патен сообраќај; – ја истакнува улогата на товарниот лист и карнетот ТИР и АТА; – проценува каков вид осигурување треба да се изврши за одредени превози и против какви ризици; – опишува видови задолжително осигурување; – наведува клаузули за осигурувањето на превоз на патници и стока; – го објаснува осигурувањето на стока, патници и каско осигурувањето на моторните возила; – ја истакнува улогата на националното биро за осигурување; – препознава документи за осигурување во меѓународен сообраќај. 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројување закони и подзаконски акти со кои се регулира превозот во патниот сообраќај; – дефинирање на договорот за превоз во патниот сообраќај; – укажување на видовите договор за превоз (патници, багаж, стока); – појаснување за договор за превоз во патниот сообраќај (како и помеѓу кого се склучува); – укажување на правата и на должностите на корисникот, начателот на превоз и превозникот; – презентирање товарен лист и карнети и укажување на нивната улога; – набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните должности во тие случаи; – објаснување на видовите осигурување во патниот сообраќај; – наведување на клаузулите на осигурување при превоз на патници и стока; – укажување на случаи на превоз во кои осигурувањето е задолжително и какво може да биде; – наведување на ризиците за кои може да се изврши осигурување при превоз на патници и стока; – презентирање документи и обрасци. 	<ul style="list-style-type: none"> -шпедиција и шпедитерско работење; - право во транспортот и осигурувањето; - осигурување; - практична настава.

<p>ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО ЖЕЛЕЗНИЧКИОТ СООБРАЌАЈ</p>	<p>16</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Дефинира договор за превоз во железничкиот сообраќај; – разликува видови договорни односи во железничкиот сообраќај; – разликува договори за превоз на патници, багаж и стока во железничкиот сообраќај; – набројува должности, права и одговорности на корисникот, начателот на превоз и превозникот; – открива застарување на побарувањата при превоз со железнички сообраќај; – ја истакнува улогата на товарен лист CIM; – проценува каков вид осигурување треба да се изврши за одредени превози и против какви ризици; – опишува видови задолжително осигурување; – неведува клаузули за осигурување на превоз на патници и стока; – го објаснува осигурувањето на возилата во железничкиот сообраќај; – препознава документи за осигурување во меѓународниот сообраќај. 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројување закони и подзаконски акти кои важат во железничкиот сообраќај; – дефинирање на договор за превоз во железнички сообраќај; – укажување на видови договор за превоз (превоз на патници, багаж, стока); – објаснување кога е склучен договор за превоз во железничкиот сообраќај и помеѓу кои договорни страни; – укажување на правата и на должностите на корисникот, начателот на превоз и превозникот; – набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните должности во тие случаи; – укажување на случаи кога застаруваат побарувањата за оштета; – објаснување на видовите осигурување во железничкиот сообраќај; – наведување на клаузулите на осигурување при превоз на патници и стока; – укажување на случаи на превоз во кои осигурувањето е задолжително и какво може да биде; – наведување на ризиците за кои може да се изврши осигурување при превоз на патници и стока; – презентирање документи и обрасци. 	<p>-шпедиција и шпедитерско работење;</p> <p>- право во транспортот и осигурувањето;</p> <p>- осигурување;</p> <p>- практична настава.</p>
---	-----------	--	--	--

<p>ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО ВОДНИОТ СООБРАЌАЈ</p>	<p>20</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Дефинира договор за превоз во водниот сообраќај; – разликува видови договорни односи во водниот сообраќај; – разликува договори за превоз на патници, багаж и стока во водниот сообраќај; – набројува должности, права и одговорности на корисникот, начателот на превоз и превозникот; – открива застарување на побарувањата при превоз со воден сообраќај; – ја истакнува улогата на товарниот лист и коносманот; – проценува каков вид осигурување треба да се изврши за одредени превози и против какви ризици; – опишува видови задолжително осигурување; – неведува клаузули за осигурување на превоз на патници и стока; – го објаснува осигурувањето на пловните средства; – препознава документи за осигурување во меѓународниот сообраќај. 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројување закони и подзаконски акти кои важат при превоз со воден сообраќај; – дефинирање договор за превоз во водниот сообраќај; – укажување на видови договор за превоз (превоз на патници, багаж, стока, правно лице за претовар и складирање и др.); – објаснување кога е склучен договор за превоз во водниот сообраќај и помеѓу кого; – укажување на правата и на должностите на корисникот, начателот на превоз и превозникот; – набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните должности во тие случаи; – укажување на случаите кога застаруваат побарувањата за оштета; – објаснување на видовите осигурување во водниот сообраќај; – наведување на клаузулите на осигурување при превоз на патници, багаж и стока; – укажување во кои случаи на превоз осигурувањето е задолжително и какво може да биде; – наведување на ризиците за кои може да се изврши осигурување при превоз на патници, багаж и стока; – презентирање документи и обрасци. 	<ul style="list-style-type: none"> -шпедиција и шпедитерско работење; - право во транспортот и осигурувањето; - осигурување; - практична настава.
--	-----------	--	---	---

<p>ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО ВОЗДУШНИОТ СООБРАЌАЈ</p>	<p>18</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Дефинира договор за превоз во воздушниот сообраќај; – разликува видови договорни односи во воздушниот сообраќај; – разликува договори за превоз на патници, багаж и стока во воздушниот сообраќај; – набројува должности, права и одговорности на корисникот, начателот на превоз и превозникот; – открива застарување на побарувањата при превоз со воден сообраќај; – ја истакнува улогата на товарниот лист; – проценува каков вид осигурување треба да се изврши за одредени превози и против какви ризици; – опишува видови задолжително осигурување; – наведува клаузули за осигурување на превоз на патници и стока; – го објаснува осигурувањето на воздухопловните средства; – препознава документи за осигурување во меѓународниот сообраќај. 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројување закони и подзаконски акти кои важат во воздушниот сообраќај; – дефинирање договор за превоз во воздушниот сообраќај; – укажување на видови договор за превоз (превоз на патници, багаж и стока); – појаснува за склучување договор за превоз (како се склучува и помеѓу кого); – укажување на правата и должностите на корисникот, начателот на превоз и превозникот; – набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните должности во тие случаи; – укажување на случаи кога застаруваат побарувањата за оштета; – објаснување на видовите осигурување во воздушниот сообраќај; – наведување на клаузулите на осигурување при превоз на патници, багаж и стока; – укажување во кои случаи на превоз осигурувањето е задолжително и какво може да биде; – наведување на ризиците за кои може да се изврши осигурување при превоз на патници, багаж и стока; – презентирање документи и обрасци. 	<ul style="list-style-type: none"> -шпедиција и шпедитерско работење; - право во транспортот и осигурувањето; - осигурување; - практична настава.
---	-----------	---	--	---

4.2. Наставни методи и активности на учење

Целите на наставниот предмет **право во транспортот и осигурувањето како избран предмет** се реализираат со примена на наставните методи: фронтално предавање, демонстрација, дискусија, цртање шеми, решавање нови и стари проблеми, активна демонстрација на ученици, учење преку сопствено откривање, работа во групи, практична работа и др.

Активностите на ученикот се да слуша, црта, набљудува, споредува, прибележува, чита, открива, учи независно, истражува, работи домашни задачи итн.

Активностите на наставникот се искажуваат со зборување, дискусии, инструктирање, демонстрирање, поставување прашања, организирање работа во групи и индивидуална работа, оценување задачи, регистрирање.

4.3. Организација и реализација на наставата по предметот

Воспитно-образовната работа по наставниот предмет **право во транспортот и осигурувањето - избран** се реализира во училишната за стручно-теоретска настава и со изведување практична работа во транспортни компании, шпедитерски фирми, осигурителни компании, брокерски друштва итн.

Наставата се релизира во две полугодии со 2 часа неделен фонд. Домашните задачи се реализираат дома и во училиште.

4.4. Наставни средства и помагала

За ефикасно реализирање на целите на наставниот предмет **право во транспортот и осигурувањето - избран** се применуваат разни средства и помагала како: графоскоп, видеоснимки, слајдови, фотографии, компјутер, ЛЦД проектор и слично.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши перманентно, преку усно проверување на знаењата по секоја завршена тематска целина. Исто така, на крајот од полугодieto и наставната година се проверуваат постигањата на учениците преку изработени тестови на знаења од тематски целини релизирани во текот на полугодieto и наставната година. Доколку ученикот не постигне резултати во реализирањето на конкретните цели на наставната програма, се постапува во согласност со законската регулатива за средно образование.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

При изборот на наставникот за наставата по **право во транспортот и осигурувањето - изборен** треба да се задоволат одредени стандарди со кои ќе се постигне висок квалитет и професионализам во процесот на работењето. Покрај условите предвидени со Законот за средно образование, наставникот треба да е физички и психички здрав, да ги почитува основните етички норми на однесување, да поседува комуникациски способности, да поседува стручно знаење и способност, да чувствува љубов и афинитет за работа со деца, нагласени организациски способности, креативен кон промените и осовременувањето во наставата.

6.2.. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот **право во транспортот и осигурувањето - изборен** ја реализира кадар со завршени студии по:

- сообраќај и транспорт;
- право;

со здобиена педагошка, психолошка и методска подготовка во акредитирана установа.

6.3. Стандард на простор за наставниот предмет

За успешно реализирање на целите на наставниот предмет **право во транспортот и осигурувањето-изборен**, наставата се реализира во училиници, според Нормативите за простор и опрема, во претпријатија чија основна или споредна дејност е проблематиката на шпедиција, транспорт и осигурување.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: јули 2015 година

7.2. Состав на работната група:

1. Азра Тутиќ, дипл.сооб.инж., советник за сообраќајна струка во ЦСОО – Скопје, координатор
2. проф. д-р Иле Цветановски, дипл.сооб.инж., професор на Технички факултет - Битола
3. д-р Перо Стефановски, дипл.сооб.инж, директор за технички штети во Триглав Осигурување - Скопје
4. Николче Спасовски, дипл.сооб.инж., наставник во АСУЦ „Боро Петрушевски“ – Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на започнување: 1.9.2015 година

Одобрил:
Директор
Ajshe Selmani

9. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по **право во транспортот и осигурувањето - избран за III година** сообраќајна струка – образовен профил техничар за логистика и осигурување за учениците во стручното образование, изготвена од Центарот за стручно образование и обука, на предлог на Бирото за развој на образованието ја донесе министерот за образование и наука со деловоден број 12-13481/1 на ден 11.8.205 година во Скопје.

Министер,
Mr. Abdilaqim Ademi